Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
ATHANASIOS RANTOS
esitatud 14. oktoobril 2021 [1]

Liidetud kohtuasjad C-428/21 PPU ja C-429/21 PPU

HM (C-428/21 PPU)
TZ (C-429/21 PPU)
menetluses osales:
Openbaar Ministerie

(eelotsusetaotlused, mille on esitanud rechtbank Amsterdam (Amsterdami esimese astme kohus, Madalmaad))

Eelotsusetaotlus – Politsei- ja õigusalane koostöö kriminaalasjades – Euroopa vahistamismäärus – Raamotsus 2002/584/JSK – Artikli 27 lõike 3 punkt g ja lõige 4 – Süütegude kogumi laiendamisega nõusoleku taotlus – Artikli 28 lõige 3 – Järgnevaks üleandmiseks nõusoleku taotlus – Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 47 – Tõhus kohtulik kaitse – Üleantud isiku õigus olla ära kuulatud – Selle õiguse kasutamise koht – Kord

I. Sissejuhatus

1. Rechtbank Amsterdami (Amsterdami esimese astme kohus, Madalmaad) esitatud kaks eelotsusetaotlust puudutavad sisuliselt seda, kuidas kohaldada pärast Euroopa vahistamismääruse tegemist liikmesriigi õigusasutustele üle antud isiku õigust olla ära kuulatud seoses esimeses kohtuasjas vahistamismäärust täitva õigusasutuse esitatud nõustumistaotlusega süütegude kogumi laiendamiseks raamotsuse 2002/584/JSK [2] artikli 27 lõike 3 punkti g ja lõike 4 tähenduses ning teises kohtuasjas selle õigusasutuse nõustumistaotlusega järgnevaks üleandmiseks selle raamotsuse artikli 28 lõike 3 tähenduses [3].

2. Täpsemalt palutakse Euroopa Kohtul vastata küsimustele, millises liikmesriigis ja kuidas saab Euroopa vahistamismääruse alusel üle antud isik kasutada oma õigust olla ära kuulatud enne seda, kui vahistamismäärust täitev õigusasutus annab oma täiendava nõusoleku – mis on küsimused, millele ei leidu sõnaselget vastust raamotsuses 2002/584 ega teistes liidu õigusaktides. Käesolevate kohtuasjade põhiküsimus on seega täpsustada selle õiguse olla ära kuulatud ulatust ja

[1] Algkeel: prantsuse.

[2] Nõukogu 13. juuni 2002. aasta otsus Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta (ELT 2002, L 190, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 34), mida on muudetud nõukogu 26. veebruari 2009. aasta raamotsusega 2009/299/JSK (EÜT 2009, L 81, lk 24; edaspidi „raamotsus 2002/584“).

[3] Tuletan meelde, et nõusolek süütegude kogumi laiendamiseks või isiku järgnevaks üleandmiseks (edaspidi vahet tegemata „täiendav nõusolek“) on üks erandeid reeglist, et üleantavat isikut ei tohi kohtu alla anda, määrata talle karistust ega võtta temalt vabadust muu süüteo eest, mis on toime pandud enne üleandmist, kui see, mille pärast ta üle anti (edaspidi „erikohustuse reegel“).

täitmise korda, leides tasakaalu ühelt poolt Euroopa vahistamismääruse mehhanismi tõhususe, mis põhineb peamiselt vastastikuse tunnustamise põhimõttel, ja teiselt poolt üleantud isiku põhiõiguste austamise vahel.

3. Pärast asjasse puutuvate liidu õigusnormide tõlgendamist koostoimes Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga (edaspidi „harta“) jõuan järeldusele, et kõigepealt ja eelnevalt on üleantud isikul õigus olla ära kuulatud enne, kui vahistamismäärust täitev õigusasutus annab oma täiendava nõusoleku; seejärel tuleb seda õigust kasutada vahistamismäärust täitva õigusasutuse suhtes vastavalt vahistamismäärust täitva liikmesriigi õigusele ja seda võib kasutada kas vahistamismäärust täitvas liikmesriigis või vahistamismääruse teinud liikmesriigis; lõpuks võib seda õigust kasutada vahistamismääruse teinud liikmesriigi ja vahistamismäärust täitva liikmesriigi pädevate asutuste vahel kohaldatavate riigisiseste õigusnormide alusel vastastikku kokku lepitud korras, tingimusel et on tagatud selle õiguse tegelik kasutamine.

II. Õiguslik raamistik

A. Liidu õigus: raamotsus 2002/584

4. Raamotsuse 2002/584 põhjendused 5, 6, 10 ja 12 on sõnastatud järgmiselt:

„(5) Tulenevalt eesmärgist kujundada Euroopa Liit vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanevaks alaks tuleks kaotada liikmesriikidevaheline väljaandmine ja asendada see õigusasutustevahelise üleandmissüsteemiga. Lisaks sellele võimaldab süüdimõistetute kriminaalkaristuste täitmiseks või kahtlustatavatele süüdistuse esitamiseks uue lihtsustatud üleandmissüsteemi sisseviimine kõrvaldada keerukuse ja võimalikud viivitused, mis on omased praegusele väljaandmiskorrale. Tavapärased koostöösuhted, mis on siiani domineerinud liikmesriikide vahel, tuleks asendada kriminaalasjades tehtud otsuste vaba liikumisega, mis hõlmaks nii kohtuotsuse eelseid kui lõplikke otsuseid vabadusel, turvalisusel ning õigusel rajaneva ala raamistikus.

(6) Käesolevas raamotsuses sätestatud Euroopa vahistamismäärus on esimene kindel meede kriminaalõiguse valdkonnas, millega kohaldatakse vastastikuse tunnustamise põhimõtet, mida Euroopa Ülemkogu nimetas õigusalase koostöö nurgakiviks.

[…]

(10) Euroopa vahistamismääruse toimimine põhineb suurel liikmesriikidevahelisel usaldusel. Selle kohaldamise võib peatada ainult siis, kui üks liikmesriik on raskelt ja jätkuvalt rikkunud [ELL] artikli 6 lõikes 1 sätestatud põhimõtteid ja kui rikkumise on nimetatud lepingu artikli 7 lõike 1 alusel kindlaks teinud nõukogu ja sellel on artikli 7 lõikes 2 sätestatud tagajärjed.

[…]

(12) Käesolev raamotsus austab põhiõigusi ja järgib põhimõtteid, mida tunnustatakse [ELL] artiklis 6 ja mis on kajastatud […] hartas, eelkõige selle VI peatükis. Käesolevat raamotsust ei tõlgendata keeluna ära öelda isiku üleandmisest, kelle suhtes on tehtud Euroopa vahistamismäärus, kui on objektiivselt alust arvata, et nimetatud vahistamismäärus on

tehtud isiku kohtu alla andmiseks või karistamiseks kõnealuse isiku soo, rassi, usu, etnilise kuuluvuse, kodakondsuse, keele, poliitiliste vaadete või seksuaalse sättumuse alusel või et see kahjustaks selle isiku olukorda mis tahes eeltoodud põhjusel."

5. Selle raamotsuse artiklis 1 „Euroopa vahistamismääruse määratlus ja selle täitmise kohustus" on sätestatud:

„1. Euroopa vahistamismäärus on liikmesriigi väljaantud kohtuotsus, et teine liikmesriik võtaks tagaotsitava vahi alla ja annaks ta üle kriminaalmenetluse raames kohtu alla andmise või vabadusekaotuse või vabadust piirava julgeolekumeetme täitmiseks.

2. Liikmesriigid täidavad mis tahes Euroopa vahistamismääruse vastastikuse tunnustamise põhimõtte alusel ja vastavalt käesoleva raamotsuse sätetele.

3. Käesolev raamotsus ei […] mõjuta kohustust austada põhiõigusi ja õiguse üldpõhimõtteid, mis on kirja pandud [ELL] artiklis 6."

6. Raamotsuse artiklites 3–4a on ette nähtud vahistamismäärust täitva õigusasutuse poolt Euroopa vahistamismääruse täitmata jätmise kohustuslikud või vabatahtlikud alused.

7. Raamotsuse 2. peatükk „Üleandmismenetlus" sisaldab artikleid 9–25.

8. Raamotsuse 2002/584 artiklis 11 „Tagaotsitava õigused" on sätestatud:

„1. Kui tagaotsitav vahistatakse, teatab vahistamismäärust täitev pädev õigusasutus vastavalt oma siseriiklikule õigusele sellele isikule Euroopa vahistamismäärusest ja selle sisust ning ka võimalusest nõustuda enda üleandmisega vahistamismääruse teinud õigusasutusele.

2. Tagaotsitaval, kes on vahistatud Euroopa vahistamismääruse alusel, on õigus õigusnõustaja ja tõlgi abile vastavalt vahistamismäärust täitva liikmesriigi siseriiklikule õigusele."

9. Selle raamotsuse artiklis 13 „Üleandmisega nõustumine" on ette nähtud:

„1. Kui vahistatu väidab, et ta on üleandmisega nõus, peab see nõusolek ja, kui vaja, tema selgesõnaline loobumisotsus õigusest, et tema suhtes kohaldataks artikli 27 lõikes 1 osutatud erikohustuse reeglit, olema antud täitvale õigusasutusele vastavalt vahistamismäärust täitva liikmesriigi siseriiklikule õigusele.

2. Iga liikmesriik peab võtma vajalikke meetmeid selle tagamiseks, et nõusoleku ja, kui vaja, ka lõikes 1 märgitud loobumisotsuse väljaselgitamisel ilmneks selgesti, et asjaomane isik on toiminud vabatahtlikult, olles teadlik kõigist tagajärgedest. Selleks peab tagaotsitaval olema õigus õigusalasele nõustamisele.

3. Lõikes 1 osutatud nõusolek ja loobumisotsus, kui see on asjakohane, tuleb ametlikult dokumenteerida vastavalt vahistamismäärust täitva liikmesriigi siseriiklikus õiguses sätestatud korrale.

[…]".

10. Raamotsuse artikkel 14 „Tagaotsitava ülekuulamine“ on sõnastatud järgmiselt:

„Kui vahistatu ei ole nõus oma üleandmisega nagu see on osutatud artiklis 13, on tal õigus, et vahistamismäärust täitev õigusasutus ta üle kuulaks vastavalt vahistamismäärust täitva liikmesriigi õigusele.“

11. Sama raamotsuse artiklis 15 „Üleandmisotsus“ on sätestatud:

„1. Vahistamismäärust täitev õigusasutus teeb käesolevas raamotsuses määratletud aja jooksul ja tingimustel otsuse, kas isik tuleb üle anda.

2. Kui vahistamismäärust täitev õigusasutus leiab, et vahistamismääruse teinud liikmesriigi edastatud teabest ei piisa üleandmisotsuse tegemiseks, küsib ta vajalikku lisateavet, eelkõige seoses artiklitega 3–5 ja artikliga 8, mis tuleb kiiresti saata[,] ning võib selle saamiseks kehtestada tähtaja, võttes arvesse vajadust järgida artiklis 17 kehtestatud tähtaegu.

3. Vahistamismääruse teinud õigusasutus võib alati edastada täitvale õigusasutusele mis tahes vajalikku lisateavet.“

12. Raamotsuse 2002/584 artikkel 18 „Olukord enne otsuse tegemist“ näeb ette:

„1. Kui Euroopa vahistamismäärus on tehtud kriminaalkorras kohtu alla andmiseks, peab vahistamismäärust täitev õigusasutus:

a) nõustuma, et tagaotsitav tuleb ära kuulata vastavalt artiklile 19;

b) või nõustuma tagaotsitava ajutise üleandmisega.

2. Ajutise üleandmise tingimused ja kestus tuleb kindlaks määrata vahistamismääruse teinud ja vahistamismäärust täitva õigusasutuse vastastikusel kokkuleppel.

3. Ajutise üleandmise korral peab isik saama tagasi pöörduda vahistamismäärust täitvasse liikmesriiki, et osaleda üleandmiskorra raames toimuval istungil, mis teda puudutab.“

13. Selle raamotsuse artikli 19 „Isiku ülekuulamine enne otsuse tegemist“ lõigetes 1 ja 2 on sätestatud:

„1. Tagaotsitava kuulab üle õigusasutus, keda abistab vastavalt taotluse esitanud kohtu liikmesriigi seadustele abiks määratud isik.

2. Tagaotsitav kuulatakse üle vastavalt vahistamismäärust täitva liikmesriigi seadustele ning tingimustel, milles on vahistamismääruse teinud ja vahistamismäärust täitev õigusasutus omavahel kokku leppinud.“

14. Raamotsuse 3. peatükk „Üleandmise mõju“ sisaldab artikleid 26–30.

15. Sama raamotsuse artiklis 27 „Kohtu alla andmise võimalused muude süütegude eest“ on sätestatud:

„1. Iga liikmesriik võib teatada nõukogu peasekretariaadile, et tema suhetes teiste liikmesriikidega, kes on esitanud samasuguse teatise, eeldatakse nõusolekut seoses vastutusele võtmise, karistuse määramise või vahistamisega süüteo eest, mis on toime pandud enne üleandmist ja mis on muu süütegu kui see, mille eest ta üle anti, kui vahistamismäärust täitev õigusasutus ei osuta konkreetse juhtumi puhul teisiti oma üleandmisotsuses.

2. Välja arvatud lõigetes 1 ja 3 osutatud juhtudel, ei tohi üleantavat kohtu alla anda, määrata talle karistust või muul viisil võtta talt vabadus süüteo eest, mis on toime pandud enne üleandmist ja mis on muu süütegu kui see, mille eest ta üle anti.

3. Lõiget 2 ei kohaldata järgmistel juhtudel:

a) isikul on olnud võimalus lahkuda selle liikmesriigi territooriumilt, kellele ta üle anti, ja ta ei ole seda teinud 45 päeva jooksul pärast tema lõplikku vabastamist või ta on sellele territooriumile pärast lahkumist tagasi pöördunud;

b) süüteo eest ei saa karistada vabadusekaotuse või vabadust piirava julgeolekumeetmega;

c) kriminaalmenetlus ei anna alust isikuvabadust piirava meetme kohaldamiseks;

d) isiku suhtes kohaldatakse muud kui vabadusekaotust hõlmavat karistust või meedet, sh rahatrahvi või seda asendavat meedet, isegi kui karistuse või meetmega võib kaasneda isikuvabaduse piiramine;

e) isik on nõustunud üleandmisega ning samaaegselt loobunud erikohustuse reegli kasutamisest vastavalt artiklile 13;

f) isik on üleandmise järgselt sõnaselgelt loobunud erikohustuse reegli kasutamisest seoses konkreetsete süütegudega, mis on toime pandud enne üleandmist. Loobumisotsus esitatakse vahistamismääruse teinud liikmesriigi pädevatele õigusasutustele ning see dokumenteeritakse vastavalt selle riigi siseriiklikule õigusele. Loobumisotsus koostatakse nii, et on selge, et isik on teinud selle vabatahtlikult ning on täielikult teadlik tagajärgedest. Selleks peab isikul olema õigus õigusalasele nõustamisele;

g) isiku üleandnud täitev õigusasutus annab oma nõusoleku vastavalt lõikele 4.

4. Nõustumistaotlus koos artikli 8 lõikes 1 osutatud teabe ja artikli 8 lõikes 2 osutatud tõlkega esitatakse täitvale õigusasutusele. Nõusolek antakse, kui nõusoleku taotlemise aluseks oleva süüteo suhtes on kohaldatav üleandmine vastavalt käesoleva raamotsuse sätetele. Nõusolekut ei anta artiklis 3 nimetatud alustel ning muudel juhtudel võib keelduda ainult artiklis 4 osutatud alustel. Otsus tehakse hiljemalt 30 päeva jooksul pärast taotluse saamist.

Artiklis 5 osutatud olukordades peab vahistamismääruse teinud liikmesriik andma selles artiklis sätestatud tagatised.“

16. Raamotsuse 2002/584 artikkel 28 „Üleandmine või sellele järgnev väljaandmine“ näeb ette:

„1. Iga liikmesriik võib teatada nõukogu peasekretariaadile, et tema suhetes teiste liikmesriikidega, kes on esitanud samasuguse teatise, loetakse nõusolek antuks Euroopa vahistamismääruse alusel isiku üleandmiseks liikmesriigile, kes ei ole vahistamismäärust täitev liikmesriik, süüteo eest, mis on toime pandud enne üleandmist, kui vahistamismäärust täitev õigusasutus ei osuta konkreetsel juhul teisiti oma üleandmisotsuses.

2. Igal juhul võib isiku, kes on Euroopa vahistamismääruse alusel üle antud vahistamismääruse teinud liikmesriigile, anda Euroopa vahistamismääruse alusel, mis on tehtud seoses enne üleandmist toime pandud süüteoga, vahistamismäärust täitva liikmesriigi nõusolekuta üle muule liikmesriigile kui vahistamismäärust täitev liikmesriik, järgmistel juhtudel:

a) kui tagaotsitaval on olnud võimalus lahkuda selle liikmesriigi territooriumilt, kellele ta üle anti, ja ta ei ole seda teinud 45 päeva jooksul pärast tema lõplikku vabastamist või ta on sellele territooriumile pärast lahkumist tagasi pöördunud;

b) kui tagaotsitav nõustub oma üleandmisega Euroopa vahistamismääruse alusel liikmesriigile, kes ei ole vahistamismäärust täitev liikmesriik. Nõusolek esitatakse vahistamismääruse teinud liikmesriigi pädevatele õigusasutustele ning see dokumenteeritakse vastavalt selle riigi siseriiklikule õigusele. See koostatakse nii, et on selge, et asjaomane isik on teinud selle vabatahtlikult ning on täielikult teadlik tagajärgedest. Selleks peab tagaotsitaval olema õigus õigusalasele nõustamisele;

c) kui tagaotsitava suhtes ei kohaldata erikohustuse reeglit kooskõlas artikli 27 lõike 3 punktide a, e, f ja g.

3. Vahistamismäärust täitev õigusasutus nõustub üleandmisega teisele liikmesriigile järgmiste eeskirjade kohaselt:

a) nõustumistaotlus koos artikli 8 lõikes 1 osutatud teabe ja artikli 8 lõikes 2 osutatud tõlkega esitatakse vastavalt artiklile 9;

b) nõusolek antakse, kui nõusoleku taotlemise aluseks oleva süüteo suhtes on kohaldatav üleandmine vastavalt käesoleva raamotsuse sätetele;

c) otsus tehakse hiljemalt 30 päeva jooksul pärast taotluse kättesaamist;

d) nõusolekut ei anta artiklis 3 nimetatud alustel ning muudel juhtudel võib keelduda ainult artiklis 4 osutatud alustel.

Artiklis 5 osutatud olukordades peab vahistamismääruse teinud liikmesriik andma selles artiklis sätestatud tagatised.

4. Olenemata lõike 1 sätetest ei anta isikut, kes on Euroopa vahistamismääruse alusel üle antud, välja kolmandale riigile isiku üleandnud liikmesriigi pädeva asutuse nõusolekuta. Nõusolek antakse kooskõlas konventsioonidega, milles see liikmesriik on osalisriik, ja siseriikliku õigusega.“

B. Madalmaade õigus

17. Raamotsus 2002/584 võeti Madalmaade õigusesse üle 29. aprilli 2004. aasta seadusega üleandmise kohta (Overleveringswet)[4].

18. Selle seaduse II peatüki „Üleandmine Madalmaade poolt“ 1. jao „Üleandmise tingimused“ artiklis 14, mille lõigetega 1 ja 3 on üle võetud raamotsuse 2002/584 artikli 27 lõiked 2, 3 ja 4, on sätestatud:

„1. Üleandmine on lubatud ainult üldtingimusel, et tagaotsitavat isikut ei anta kohtu alla, talle ei mõisteta karistust või talt ei võeta muul viisil isikuvabadust süüteo eest, mis on toime pandud enne tema üleandmist ja mis on muu süütegu kui see, mille eest ta üle anti, välja arvatud juhul, kui:

[…]

f) kohtult on enne taotletud eelnevat nõusolekut ja kohus on nõusoleku andnud.

[…]

3. Prokurör taotleb hiljemalt kolmandal päeval pärast lõike 1 punktis f või lõike 2 punktis c nimetatud nõustumistaotluse saamist vahistamismääruse teinud õigusasutuselt kohtul taotlus läbi vaadata. Selleks esitab prokurör kohtule taotluse koos lisatud tõlkega. Kohus annab lõike 1 punktis f või lõike 2 punktis c nimetatud nõusoleku süütegude osas, mille eest olnuks üleandmine käesoleva seaduse kohaselt lubatav. Otsus taotluse kohta tehakse igal juhul taotluse saamisele järgneva 27 päeva jooksul. Prokurör teavitab kohtu otsusest viivitamatult vahistamismääruse teinud õigusasutust.“

19. Selle seaduse artikli 25 lõigetes 1 ja 3 II peatüki 2. jao „Üleandmismenetlus“ alajaos C „Üleandmisotsus“ on sätestatud:

„1. Tagaotsitav kuulatakse üle avalikul kohtuistungil, välja arvatud juhul kui viimane taotleb kohtuasja läbivaatamist kinnisel kohtuistungil või kui kohus otsustab istungi kinniseks kuulutada kohtuistungi protokolli kantud kaalukatel põhjustel.

[…]

3. Ärakuulamisel võib tagaotsitavat isikut abistada tema advokaat.

[…]“.

III. Põhikohtuasjad ja eelotsuse küsimused

A. Kohtuasi C-428/21 PPU

20. Fővárosi Törvényszék (Pealinna Budapesti kohus, Ungari) esitas 13. aprillil 2021 Madalmaade asutustele taotluse anda nõusolek süütegude kogumi laiendamiseks raamotsuse 2002/584 artikli 27 lõike 3 punkti g ja lõike 4 tähenduses Nigeeria kodaniku HMi suhtes, kes anti Ungari

[4] *Stb*. 2004, nr 195.

asutustele üle 25. mail 2020 täidetud Euroopa vahistamismääruse alusel ja võeti Ungaris vahi alla. Selle taotluse eesmärk oli võimaldada teda kohtu alla anda seoses süüteoga, mille ta oli väidetavalt toime pannud enne tema üleandmist ja mis on muu süütegu kui see, mille pärast Euroopa vahistamismäärus tehti.

21. Ärakuulamisel avaldas HM, et ta ei soovi loobuda selle raamotsuse artikli 27 lõike 3 punktis f ette nähtud erikohustuse reegliga tagatud kaitsest.

22. Neil asjaoludel otsustas rechtbank Amsterdam (Amsterdami esimese astme kohus), kes menetles süütegude kogumi laiendamise taotlust, pärast seda, kui ta oli tunnustanud HMi õigust olla ära kuulatud seoses süütegude kogumi laiendamise nõusolekuga, menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas [raamotsuse 2002/584] artikli 27 lõike 3 punkti g ja lõiget 4 koostoimes õigusega tõhusale kohtulikule kaitsele tuleb tõlgendada nii, et:

– õigust olla süütegude kogumi laiendamiseks nõusoleku andmise taotluse osas ära kuulatud peab üleantud isik saama teostada vahistamismääruse teinud liikmesriigis, kui selle liikmesriigi õigusasutus kuulab ta ära seoses võimaliku loobumisega erikohustuse reegli kasutamisest vastavalt [selle] raamotsuse artikli 27 lõike 3 punktile f, või nii, et

– õigust olla ära kuulatud peab see isik saama teostada liikmesriigis, kes ta enne üle andis, vahistamismäärust täitva õigusasutuse poolt läbiviidavas menetluses, mis puudutab süütegude kogumi laiendamiseks nõusoleku andmist?

2. Kui üleantud isik peab saama oma õigust olla [raamotsuse 2002/584] artikli 27 lõikes 4 osutatud süütegude kogumi laiendamiseks nõusoleku andmise taotluse asjus ära kuulatud teostada selles liikmesriigis, kes ta enne üle andis, siis kuidas peab see liikmesriik talle seda võimaldama?“

B. Kohtuasi C-429/21 PPU

23. Procureur des Konings van het Parket van Brussel (kuninga prokuröri Brüsseli prokuratuuri prokurör, Belgia) esitas 3. mail 2021 Madalmaade ametiasutustele raamotsuse 2002/584 artikli 28 lõike 3 tähenduses järgneva üleandmise taotluse Madalmaade kodaniku TZi suhtes, kes anti Euroopa vahistamismääruse alusel Belgia ametiasutustele üle ja võeti Belgias vahi alla. Selle taotluse eesmärk oli võimaldada TZ üle anda Saksamaa ametiasutustele tema kohtu alla andmiseks süüteos, mille ta oli väidetavalt toime pannud enne tema üleandmist ja mis on muu süütegu kui see, mille pärast Belgia Euroopa vahistamismäärus tehti.

24. Neil asjaoludel otsustas rechtbank Amsterdam (Amsterdami esimese astme kohus), kes menetles järgneva üleandmise taotlust pärast seda, kui ta oli tunnistanud TZi õigust olla järgneva üleandmise osas ära kuulatud, menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas [raamotsuse 2002/584] artikli 28 lõiget 3 koostoimes õigusega tõhusale kohtulikule kaitsele tuleb tõlgendada nii, et:

– õigust olla [selle] raamotsuse artikli 28 lõike 3 alusel esitatud järgnevat üleandmist puudutava nõustumistaotluse osas ära kuulatud peab vahistamismääruse teinud

liikmesriigile üle antud isik, kelle suhtes on kolmas liikmesriik teinud Euroopa vahistamismääruse seoses enne tema esimest üleandmist toime pandud tegudega, saama teostada esimese vahistamismääruse teinud liikmesriigis, selle liikmesriigi õigusasutuse poolt läbiviidavas menetluses, mis puudutab tema suhtes kolmanda liikmesriigi poolt tehtud Euroopa vahistamismääruse täitmist, või nii, et

– õigust olla ära kuulatud peab see isik saama teostada liikmesriigis, kes ta enne üle andis, ja vahistamismäärust täitva õigusasutuse poolt läbiviidavas menetluses, mis puudutab järgnevaks üleandmiseks nõusoleku andmist?

2. Kui üleantud isik peab saama oma õigust olla [raamotsuse 2002/584] artikli 28 lõikes 3 osutatud järgnevat üleandmist puudutava nõustumistaotluse kohta ära kuulatud teostada selles liikmesriigis, kes ta enne üle andis, siis kuidas peab see liikmesriik talle seda võimaldama?“

IV. Kiirmenetlus Euroopa Kohtus

25. Eelotsusetaotlused esitanud kohus on palunud, et käesolevate eelotsusetaotluste suhtes kohaldataks Euroopa Kohtu kodukorra artiklis 107 ette nähtud kiirmenetlust. Ta põhjendab seda taotlust väitega, et esitatud eelotsuse küsimused puudutavad ELi toimimise lepingu kolmanda osa V jaotise kohaldamisalasse kuuluva raamotsuse tõlgendamist.

26. Mis puutub kiireloomulisuse kriteeriumisse, siis märkis eelotsusetaotlused esitanud kohus kohtuasjas C-428/21 PPU, et eelotsusetaotluse esitamise kuupäeval viibis HM Ungaris vahistuses. See kohus märkis, et kui ta annaks oma nõusoleku süütegude kogumi laiendamiseks, võidakse teda ka vahi alla võtta täiendavate asjaolude tõttu, mis võib kaasa tuua vahistuse kestuse pikendamise ja raskema karistuse süüdimõistmise korral. Seevastu juhul, kui nimetatud kohus jätab süütegude kogumi laiendamise taotluse rahuldamata, ei oleks vahistamismääruse teinud liikmesriigi pädeval asutusel põhimõtteliselt õigust võtta HMi selles taotluses nimetatud tegudega seoses vahi alla ning süüdimõistmise korral ei oleks selle liikmesriigi pädeval õigusasutusel põhimõtteliselt õigust nende tegude eest mõistetud vabadusekaotuslikku karistust täide viia. Seetõttu leidis eelotsusetaotlused esitanud kohus, et Euroopa Kohtu vastus eelotsuse küsimustele mõjutab otseselt ja otsustavalt HMi Ungaris vahi all pidamise kestust.

27. Kohtuasjas C-429/21 PPU märkis eelotsusetaotlused esitanud kohus, et TZ oli Belgias võetud vahi alla seniks, kuni ta teeb otsuse Saksamaa ametiasutuste poolt tema suhtes tehtud Euroopa vahistamismääruse täitmiseks nõusoleku saamise taotluse kohta. Ta märkis, et Euroopa Kohtu otsus mõjutab selle isiku Belgias vahi all pidamist.

28. Neil asjaoludel rahuldas Euroopa Kohtu esimene koda 29. juulil 2021 eelotsusetaotlused esitanud kohtu taotluse lahendada mõlemad käesolevad eelotsusetaotlused eelotsuse kiirmenetluses. Samuti otsustas ta need kohtuasjad liita menetluse kirjaliku ja suulise osa ning kohtuotsuse huvides ning esitada Madalmaade valitsusele küsimused kirjalikult vastamiseks.

29. Kirjalikud seisukohad on esitanud Openbaar Ministerie (prokuratuur, Madalmaad), Madalmaade valitsus ja Euroopa Komisjon. Euroopa Kohtu esitatud küsimustele vastas kirjalikult ka Madalmaade valitsus. Openbaar Ministerie, Madalmaade, Iiri, Prantsuse ja Ungari valitsus ning komisjon esitasid oma suulised seisukohad kohtuistungil, mis toimus 8. septembril 2021.

V. Õiguslik analüüs

30. Olles märkinud, et üleantud isiku õigus olla seoses täiendava nõusoleku taotlusega ära kuulatud on osa tema kaitseõigustest, mis on lahutamatult seotud õigusega tõhusale kohtulikule kaitsele [5], esitab eelotsusetaotlused esitanud kohus mõlemas käesolevas kohtuasjas kaks eelotsuse küsimust: esimesega küsib ta Euroopa Kohtult, millises liikmesriigis peab sellel isikul olema võimalik teostada oma õigust olla ära kuulatud, ja teisega soovib ta teada, kuidas saab seda õigust kasutada juhul, kui see kuulub vahistamismäärust täitva liikmesriigi pädevusse.

31. Siinkohal rõhutan kohe, et raamotsus 2002/584 ei anna üleantud isikule sõnaselgelt õigust olla ära kuulatud seoses täiendava nõusoleku taotlusega ja et Euroopa Kohtu praktikas ei ole seda küsimust [6] veel käsitletud.

32. Enne nende kahe eelotsuse küsimuse analüüsimist analüüsin seega, kas selle raamotsuse asjakohaseid sätteid koostoimes harta artiklis 47 sätestatud õigusega tõhusale kohtulikule kaitsele tuleb tõlgendada nii, et üleantud isikul on õigus olla seoses täiendava nõusoleku taotlusega ära kuulatud.

A. Üleantud isiku õigus olla seoses täiendava nõusoleku taotlusega ära kuulatud

33. Märgin, et kuigi raamotsuse 2002/584 artiklis 14 on Euroopa vahistamismääruse tegemise raames ette nähtud, et vahistatud isikul, kes ei nõustu enda üleandmisega, on õigus sellele, et vahistamismäärust täitev õigusasutus ta ära kuulab, ei ole selles raamotsuses midagi öeldud selle kohta, milline on juba üleantud isiku õigus olla ära kuulatud seoses täiendava nõusoleku taotlusega.

34. Leian siiski, et raamotsuse 2002/584 asjakohaste sätete tõlgendamine koostoimes raamotsuse eesmärkidega ja harta artiklis 47 sätestatud õigusega tõhusale kohtulikule kaitsele võimaldab tunnustada üleantud isiku õigust olla ära kuulatud seoses täiendava nõusoleku taotlusega.

35. Esiteks meenutan, et kuigi raamotsusega 2002/584 on kehtestatud kriminaalasjades tehtud kohtuotsuste vaba liikumise süsteem, mis põhineb vastastikuse tunnustamise põhimõttel ja suurel liikmesriikidevahelisel usaldusel [7], austab see raamotsus põhiõigusi ja järgib põhimõtteid, mida tunnustatakse ELL artiklis 6 ja mida on kajastatud hartas [8], eelkõige selle artikli 47 teises lõigus.

36. Selle kohta on Euroopa Kohus märkinud, et kuivõrd õigus olla ära kuulatud igas menetluses on harta artiklis 47 sätestatud liidu õiguse üldpõhimõtteks oleva kaitseõiguste järgimise lahutamatu osa, siis tagab see igale isikule õiguse esitada haldusmenetluses tulemuslikult ja tegelikult oma seisukoht enne iga sellise otsuse tegemist, mis mõjutab ebasoodsalt nende huve [9].

[5] Sellega seoses viitab eelotsusetaotlused esitanud kohus kohtujurist Campos Sánchez-Bordona ettepanekule kohtuasjas Openbaar Ministerie (dokumentide võltsimine) (C-510/19, EU:C:2020:494, punkt 87).

[6] Kuigi seda õigust tunnustas täielikkuse huvides kohtujurist Campos Sánchez-Bordona oma ettepanekus kohtuasjas Openbaar Ministerie (dokumentide võltsimine) (C-510/19, EU:C:2020:494, punktid 84–89), ei võtnud Euroopa Kohus 24. novembri 2020. aasta kohtuotsuses Openbaar Ministerie (dokumentide võltsimine) (C-510/19, EU:C:2020:953) selles küsimuses seisukohta.

[7] Vt raamotsuse 2002/584 põhjendused 5, 6 ja 10.

[8] Vt raamotsuse 2002/584 põhjendus 12.

[9] Vt selle kohta 26. juuli 2017. aasta kohtuotsus Sacko (C-348/16, EU:C:2017:591, punkt 34 ja seal viidatud kohtupraktika).

37. Teiseks, kõigepealt on Euroopa Kohus juba otsustanud, et otsus anda nõusolek süütegude kogumi laiendamiseks erineb sellest, mis puudutab Euroopa vahistamismääruse täitmist, ning sellel on asjaomasele isikule viimati nimetatud otsusest erinevad tagajärjed [10]. Sama kehtib minu arvates ka järgnevaks üleandmiseks nõusoleku andmise otsuse kohta.

38. Seejärel tuleb märkida, et raamotsuse 2002/584 artikli 27 lõike 4 ja artikli 28 lõike 3 punktide b ja d kohaselt antakse täiendav nõusolek siis, kui süütegu, mille kohta seda taotletakse, toob ise kaasa üleandmise kohustuse selle raamotsuse kohaselt ja seda ei anta samadel Euroopa vahistamismääruse täitmata jätmise kohustuslikel või vabatahtlikel alustel, nagu on selleks ette nähtud raamotsuse artiklites 3 ja 4.

39. Lõpuks, nagu märgib ka eelotsusetaotlused esitanud kohus ja vastupidi Ungari valitsuse poolt kohtuistungil võetud seisukohale, riivavad süütegude kogumi laiendamise ja järgneva üleandmise menetlused samamoodi nagu Euroopa vahistamismääruse täitmise menetlus samuti üleantava isiku vabadust, kuna need puudutavad muud süütegu kui see, mis õigustas üleandmist, mille tõttu võidakse sellele isikule mõista raskem karistus [11].

40. Seega tuleb minu arvates tõmmata paralleel ühelt poolt esimese üleandmise käigus antud õiguse ja teiselt poolt selle õiguse vahele, mida kohaldatakse süütegude kogumi laiendamisel või järgneval üleandmisel, ning järeldada, et vajadus üleantav isik täiendava nõusoleku taotluse asjus ära kuulata põhineb samadel nõuetel nagu need, mis õigustavad tema õigust olla ära kuulatud seoses tema algse üleandmisega [12].

41. Kokkuvõttes leian, et raamotsuse 2002/584 artikli 27 lõike 3 punkti g ja lõiget 4 ning artikli 28 lõiget 3 koostoimes harta artiklis 47 sätestatud tõhusa kohtuliku kaitse põhimõttega tuleb tõlgendada nii, et üleantav isik tuleb seoses täiendava nõusoleku taotlusega ära kuulata.

42. Seda täpsustust arvestades puudutavad eelotsusetaotlused esitanud kohtu esitatud eelotsuse küsimused seda, millises liikmesriigis ja millises korras võib teostada üleantud isiku õigust olla ära kuulatud.

B. Esimene eelotsuse küsimus

43. Esimene eelotsuse küsimus puudutab seda, millises liikmesriigis peab üleantud isikul olema võimalik kasutada oma õigust olla seoses täiendava nõusoleku taotlusega ära kuulatud.

44. Olles märkinud, et raamotsus 2002/584 ei sisalda selle kohta ühtegi normi, näeb eelotsusetaotlused esitanud kohus kohtuasjas C-428/21 PPU sisuliselt ette kaks võimalust. Esimene näeb ette, et üleantud isik võib kasutada oma õigust olla ära kuulatud vahistamismääruse teinud liikmesriigis siis, kui selle liikmesriigi õigusasutus kuulab selle isiku ära küsimuses, kas ta loobub sellest, et tema suhtes kohaldatakse selle raamotsuse artikli 27 lõikes 2 sätestatud erikohustuse reeglit. Teine näeb ette, et see isik võib kasutada oma õigust olla ära

[10] 24. novembri 2020. aasta kohtuotsus Openbaar Ministerie (dokumentide võltsimine) (C-510/19, EU:C:2020:953, punkt 60).

[11] Vt 24. novembri 2020. aasta kohtuotsus Openbaar Ministerie (dokumentide võltsimine) (C-510/19, EU:C:2020:953, punkt 62).

[12] Lisaks tekitaks raamotsuse 2002/584 artiklite 27 ja 28 tõlgendamine nii, et need ei tunnusta üleantud isiku õigust olla ära kuulatud seoses täiendava nõusoleku taotlusega, samas kui raamotsuse artikkel 14 annab sama õiguse vahistatud isikule seoses (esimese) üleandmistaotlusega, põhjendamatuid erinevusi kahe võrreldava ja asjaomase isiku jaoks ühtemoodi vaevava olukorra vahel ning see võiks seada kahtluse alla nende õigusnormide kooskõla üleantud isiku põhiõigustega.

kuulatud vahistamismäärust täitvas liikmesriigis, nõusoleku andmise menetluses. Viimasel juhul võiks vahistamismäärust täitev õigusasutus kohtu sõnul kas lihtsalt tutvuda ärakuulamise protokolliga (vahistamismääruse teinud liikmesriigis) või pidada kohtuistungit.

45. Kohtuasjas C-429/21 PPU kaalub eelotsusetaotlused esitanud kohus samuti kahte võimalust. Esimene näeb ette, et see isik võib kasutada oma õigust olla ära kuulatud vahistamismääruse teinud liikmesriigis, teise Euroopa vahistamismääruse täitmise menetluses. Teine näeb ette, et see isik võib kasutada oma õigust olla ära kuulatud vahistamismäärust täitvas liikmesriigis.

46. Märgin kohe, et eelotsuse küsimus ei piirdu sellega, millises liikmesriigis, mida tuleb mõista füüsilise kohana, peab üleantud isikul olema võimalik teostada oma õigust olla ära kuulatud, vaid puudutab peamiselt seda, millise liikmesriigi kohtu suhtes peab üleantud isikul olema võimalik teostada oma õigust olla ära kuulatud [13].

47. Sellega seoses meenutan esiteks, et raamotsuse 2002/584 artiklite 3 ja 4 tähenduses, millele on viidatud raamotsuse artikli 27 lõikes 4 ja artikli 28 lõike 3 punktis d, peab vahistamismäärust täitev õigusasutus kontrollima, et ei esine Euroopa vahistamismääruse täitmata jätmise kohustuslikke aluseid, mis hõlmaksid ka täiendava nõusoleku andmisest keeldumist. Isegi vastastikuse tunnustamise põhimõtet arvesse võttes ei ole vahistamismääruse teinud liikmesriigi õigusasutus pädev tegema otsust täiendava nõusoleku andmisest keeldumise aluste kohta. Seega on vahistamismäärust täitval õigusasutusel kohustus üleantud isik selles küsimuses ära kuulata vastavalt vahistamismäärust täitva liikmesriigi õigusele [14].

48. Seepärast näib mulle tingimata vajalik, et vahistamismäärust täitev õigusasutus, käesoleval juhul Madalmaade õigusasutus, osaleks vähemalt menetluses, milles üleantud isik teostab oma õigust olla ära kuulatud, kui see menetlus toimub vahistamismääruse teinud liikmesriigis, käesoleval juhul kohtuasjades C-428/21 PPU ja C-429/21 PPU vastavalt Ungaris ja Belgias vastuses teisele eelotsuse küsimusele analüüsitud korras.

49. Seda tõlgendust silmas pidades ja vastupidi sellele, mida kaalus eelotsusetaotlused esitanud kohus oma esimeses võimaluses, kahtlen, kas üleantud isik võib teostada oma õigust olla ära kuulatud *sic et simpliciter* vahistamismääruse teinud liikmesriigis, kui selle liikmesriigi õigusasutus kuulab teda ära erikohustuse reegli kohaldamisest võimaliku loobumise asjus või kui teine vahistamismäärust täitev õigusasutus otsustab teise Euroopa vahistamismääruse täitmise üle.

50. Võttes nimelt arvesse, et vahistamismäärust täitval õigusasutusel säilib pädevus täiendava nõusoleku andmise menetluses, mida reguleerib vahistamismäärust täitva liikmesriigi õigus, näib mulle ilmne, et üleantud isiku õiguse olla ära kuulatud kasutamine peab tal võimaldama anda sellele asutusele oma seisukoht seoses süütegude kogumi laiendamisega või tema järgneva üleandmisega vahistamismäärust täitva liikmesriigi õiguse alusel. Nagu eelotsusetaotlused esitanud kohus õigesti märgib, ei ole kohtuasjas C-428/21 PPU vahistamismääruse teinud

[13] See nähtub kaudselt ka eelotsusetaotlused esitanud kohtu kaalutud alternatiivsete võimaluste kirjeldusest, kui see kohus näeb ette võimaluse, et kohtuasjas C-428/21 PPU võib üleantud isiku ära kuulata „liikmesriigis, kes ta […] üle andis“, ja et seda õigust teostatakse, „kui vahistamismäärust täitev õigusasutus […] saab tutvuda ärakuulamise protokolliga“ (vahistamismääruse teinud liikmesriigis).

[14] Nagu märkis kohtujurist Cruz Villalón oma seisukohas kohtuasjas West (C-192/12 PPU, EU:C:2012:322, punkt 87), tahetakse nõudega, et vahistamismäärust täitev liikmesriik peab igale järgnevale üleandmisele oma nõusoleku andma sellises lihtsas olukorras, nagu on sõnaselgelt kirjeldatud raamotsuse 2002/584 artikli 28 lõikes 2, sisuliselt jätta sellele liikmesriigile alles kontroll isiku teisele liikmesriigile üleandmise sisu ja eesmärgi üle, täpsemalt kui liikmesriigile, kes esimeses astmes tagab, et kaitstaks üleantava õigusi ja vabadusi ning järgitaks piiranguid, mis selle üleandmisega paratamatult kaasnevad. Kuigi see seisukohavõtt puudutab olukorda, kus nõustutakse järgneva üleandmisega, kehtib sama põhimõte minu arvates süütegude kogumi laiendamisega nõustumise puhul.

liikmesriigi õigusasutusel pädevust teha otsus süütegude kogumi laiendamise kohta ja kohtuasjas C-429/21 PPU ei ole olukord, milles teine vahistamismäärust täitev õigusasutus otsustab teise Euroopa vahistamismääruse täitmise üle, tingimata sama mis see, milles esimene vahistamismäärust täitev õigusasutus teeb otsuse järgneva üleandmise kohta [15].

51. Lisaks ei ole see järeldus minu arvates vastuolus asjaoluga, et teatud olukordades võimaldab raamotsus 2002/584 üleantud isikul pärast üleandmist loobuda erikohustuse reeglist või anda nõusolek järgnevaks üleandmiseks vahistamismääruse teinud liikmesriigi pädevatele õigusasutustele ja kooskõlas selle riigi [16] õigusega. Seda võimalust, mis kaldub kõrvale reeglist, et erikohustuse reeglist loobumine või üleandmiseks nõusoleku andmine toimub tavaliselt vahistamismäärust täitva liikmesriigi [17] pädevas õigusasutuses, õigustab selle isiku viibimine vahistamismääruse teinud liikmesriigis ja asjaolu, et niisuguses olukorras, kus „otsus“ kuulub üksnes üleantud isiku pädevusse, on liidu seadusandja tõhususe huvides võimaldanud, et isik saaks kasutada vahistamismääruse teinud liikmesriigi pädevas asutuses oma õigusi, mida ta tavaliselt kasutaks vahistamismäärust täitvas õigusasutuses.

52. Teiseks, mis puutub selle asukoha kindlaksmääramist, kus tuleb isikule tema ärakuulamist võimaldada, siis märgin kõigepealt, et ELTL artikli 267 esimese lõigu kohaselt on Euroopa Kohus pädev tegema eelotsuseid, mis käsitlevad aluslepingute tõlgendamist või liidu institutsioonide, organite või asutuste õigusaktide kehtivust või tõlgendamist. Seevastu liidu õiguse kohaldamine konkreetsetel juhtudel, *a fortiori* nende riigisiseste õigusaktide kohaldamine, mille on liikmesriigid vastu võtnud liidu õigusliku raamistiku rakendamisel oma kaalutlusõiguse teostamisel, kuulub peamiselt liikmesriikide kohtute pädevusse [18]. Euroopa Kohtu ülesanne on siiski täpsustada üldist raamistikku ja anda vajaduse korral juhiseid olemasolevate õigusaktide kooskõla kohta liidu õigusega.

53. Olles teinud selle täpsustuse, leian, et kui raamotsuses 2002/584 sellekohased normid puuduvad, tuleb üleantud isiku õiguse olla ära kuulatud teostamise praktiline kord kehtestada vahistamismäärust täitva liikmesriigi ja vahistamismääruse teinud liikmesriigi pädevate õigusasutuste vahelise kokkuleppega, järgides menetlusautonoomia põhimõtet, võttes arvesse asjaolu, et vahistamismäärust täitval õigusasutusel on pädevus teha otsus täiendava nõusoleku kohta ning et igasugune kokkulepe asjaomaste õigusasutuste vahel peab järgima üleantud isiku põhiõigusi ja nimelt õigust tõhusale kohtulikule kaitsele.

54. Raamotsuses 2002/584 endas on toodud näiteid pädevate õigusasutuste vahelisest koostööst. Nii on raamotsuse artikli 19 lõikes 2 ette nähtud, et tagaotsitava ärakuulamine, kuni Euroopa vahistamismääruse kohta tehakse otsus, viiakse läbi vastavalt vahistamismäärust täitva liikmesriigi õigusele „tingimustel, milles on vahistamismääruse teinud ja vahistamismäärust täitev õigusasutus omavahel kokku leppinud“, ning raamotsuse artikli 31 lõikes 2 on ette nähtud, et liikmesriigid võivad jätkata kahepoolsete või mitmepoolsete kokkulepete kohaldamist kahe- või

[15] Samadel põhjustel leian, et kohtujurist Campos Sánchez-Bordona seisukohta tema ettepanekus kohtuasjas Openbaar Ministerie (dokumentide võltsimine) (C-510/19, EU:C:2020:494, punkt 90), et kaitseõiguste tagamine täiendava nõusoleku taotluse raames võib toimuda vahistamismääruse teinud liikmesriigi korraldatud ärakuulamise vormis raamotsuse 2002/584 artiklis 27 ette nähtud menetluses, või sellele laiendamise võimalusele vastuväite esitamise vormis vahistamismääruse teinud õigusasutuses eelneva formaalsusena selleks, et see õigusasutus saadaks taotluse vahistamismäärust täitvale õigusasutusele, tuleb mõista selles tähenduses, sest vahistamismäärust täitval õigusasutusel säilib pädevus selles, mis puudutab täiendavat nõusoleku menetlust, üleantud isiku õigust olla ära kuulatud ei saa lihtsalt kasutada vahistamismääruse teinud liikmesriigi pädevates asutustes, vaid see nõuab vähemalt vahistamismäärust täitva õigusasutuse osalemist.

[16] Vt vastavalt raamotsuse 2002/584 artikli 27 lõike 3 punkt f, mis on kohaldatav juhul, kui see isik ei ole raamotsuse artikli 13 lõike 1 ja artikli 28 lõike 2 punkti b kohaselt erikohustuse reeglist vahistamismäärust täitvas õigusasutuses juba loobunud.

[17] Vt raamotsuse 2002/584 artikli 13 lõige 1.

[18] Vt selle kohta kohtujurist Bobeki ettepanek kohtuasjas Van Ameyde España (C-923/19, EU:C:2021:125, punktid 49 ja 50).

mitmepoolsete kokkulepete alusel, mis on selle raamotsuse vastuvõtmise ajal kehtivad, või sõlmida kahe- või mitmepoolseid lepinguid või kokkuleppeid pärast raamotsuse jõustumist, kuivõrd need olemasolevad või uued lepingud või kokkulepped võimaldavad süvendada või laiendada raamotsuse sisu ning aitavad lihtsustada või hõlbustada nende isikute üleandmise menetlusi, kelle kohta on tehtud Euroopa vahistamismäärus.

55. Lisaks on võimalus lasta vahistamismääruse täitmise praktiline kord kindlaks määrata vahistamismäärust täitva õigusasutuse ja vahistamismääruse teinud õigusasutuse vahelises kokkuleppes kooskõlas liidus kriminaalasjades tehtava õigusalase koostöö süsteemi olemuse ja loogikaga [19] ning raamotsuse 2002/584 – millega luuakse kriminaalasjades tehtud kohtuotsuste vaba liikumise süsteem, mis põhineb vastastikuse tunnustamise põhimõttel ja suurel liikmesriikidevahelisel usaldusel [20] – mõttega.

56. Konkreetsemalt eelotsusetaotlused esitanud kohtu kirjeldatud juhtumite kohta leian ma esiteks, et miski asjaomastes liidu õigusnormides ei takista seda, et vahistamismäärust täitev õigusasutus kuulaks üleantud isiku ära vahistamismäärust täitvas liikmesriigis vastavalt teisele võimalusele täiendava nõusoleku andmise menetluses, kuigi selle isiku viibimine vahistamismääruse teinud liikmesriigis, nagu ka tema vahistus, nagu põhikohtuasjas, muudab selle lahenduse, mis oleks üldisest vaatenurgast kõige vahetum [21], asjaomaste ametiasutuste ja isiku jaoks praktikas eriti koormavaks.

57. Teiseks leian, et asjasse puutuvate liidu õigusnormidega ei ole vastuolus ka see, kui üleantud isiku saaks ära kuulata ka vahistamismääruse teinud liikmesriigis. Asjaolu, et vahistamismäärust täitev õigusasutus on pädev menetlema täiendava nõusoleku taotlust vahistamismäärust täitva liikmesriigi õiguse kohaselt, ei tähenda, et üleantud isikul peab olema võimalik kasutada oma õigust olla ära kuulatud tingimata viimati nimetatud liikmesriigi territooriumil.

58. Nimelt, kuigi raamotsusega 2002/584 järgitakse asjaomaste isikute põhiõigusi, kehtestab see, nagu juba märgitud, kriminaalasjades tehtud otsuste vaba liikumise süsteemi, mis põhineb vastastikuse tunnustamise põhimõttel ja suurel liikmesriikidevahelisel usaldusel. Lisaks on Euroopa Kohus juba otsustanud, et kuna raamotsuse artiklid 27 ja 28 sätestavad erandid vastastikuse tunnustamise põhimõttest, ei saa neid tõlgendada nii, et see neutraliseeriks raamotsuse eesmärgi, milleks on hõlbustada ja kiirendada üleandmisi liikmesriikide õigusasutuste vahel, arvestades vastastikust usaldust, mis peab nende vahel olema [22]. Vastupidine lahendus tähendaks *de facto* niisuguste väga kulukate menetluste taaskehtestamist nagu need, mida kohaldatakse väljaandmise valdkonnas, mis seaks ohtu sama raamotsusega kehtestatud mehhanismi tõhususe.

59. Selles kontekstis leian samuti, et liidu õigusega ei ole vastuolus see, kui üleantav isik kuulatakse seoses täiendava nõusoleku taotlusega ära menetluses, mis puudutab erikohustuse reegli kohaldamisest loobumist või järgneva üleandmisega nõustumist [23], tingimusel et see ärakuulamine oleks selgelt eristatud nendest kahest menetlusest ning et asjaomast isikut oleks

[19] Vt näiteks Euroopa Parlamendi ja nõukogu 3. aprilli 2014. aasta direktiivi 2014/41/EL Euroopa uurimismääruse kohta kriminaalasjades (ELT 2014, L 130, lk 1) artikli 22 lõige 5 ja artikli 24 lõige 3.

[20] Vt raamotsuse 2002/584 põhjendused 6 ja 10.

[21] Arvestades asjaolu, et vahistamismäärust täitev õigusasutus on pädev ja et kohaldatav on vahistamismäärust täitva liikmesriigi õigus.

[22] Vt selle kohta 24. septembri 2020. aasta kohtuotsus Generalbundesanwalt beim Bundesgerichtshof (erikohustuse reegel) (C-195/20 PPU, EU:C:2020:749, punkt 35).

[23] Vastavalt raamotsuse 2002/584 artikli 27 lõike 3 punkti f ja artikli 28 lõike 2 punkti b alusel.

teavitatud sellest, et tema seisukoht täiendava nõusoleku taotluse suhtes on adresseeritud vahistamismäärust täitvale õigusasutusele ja seda käsitletakse vahistamismäärust täitva liikmesriigi õiguse kohaselt.

60. Neil asjaoludel teen ettepaneku vastata esimesele eelotsuse küsimusele, et raamotsust 2002/584, eriti selle artikli 27 lõike 3 punkti g ja lõiget 4 ning artikli 28 lõiget 3 koostoimes harta artikliga 47, tuleb tõlgendada nii, et isik, kes on üle antud esimese Euroopa vahistamismääruse täitmise tagajärjel, peab saama kasutada oma õigust olla ära kuulatud seoses täiendava nõusoleku taotlusega vahistamismäärust täitva õigusasutuse suhtes, kes on pädev seda taotlust käsitlema, olenemata sellest, kas see isik kuulatakse ära vahistamismäärust täitvas liikmesriigis või vahistamismääruse teinud liikmesriigis.

C. Teine eelotsuse küsimus

61. Teine eelotsuse küsimus puudutab seda, kuidas peab üleantud isikul olema võimalik kasutada oma õigust olla ära kuulatud seoses täiendava nõusoleku taotlusega juhul, kui sellel isikul peab olema võimalik kasutada seda õigust vahistamismäärust täitvas liikmesriigis.

62. Mõlemas põhikohtuasjas täpsustab eelotsusetaotlused esitanud kohus, et üleantud isikuid ei kutsutud ning nad ei olnud kohal täiendava nõusoleku taotluste läbivaatamiseks ning et neid ei esindanud advokaat. Kohtuasjas C-428/21 PPU täpsustab see kohus ka, et süütegude kogumi laiendamiseks nõusoleku andmise taotlusele oli lisatud üleantud isiku vahistamismääruse teinud liikmesriigi (Ungari) õigusasutuse poolt ärakuulamise protokoll, milles see isik teatas, et ta ei soovi erikohustuse reegli kohaldamisest loobuda.

63. Kõigepealt meenutan, et liidu õiguse kohaldamine konkreetsetele juhtumitele kuulub peamiselt liikmesriikide kohtute pädevusse, kuna Euroopa Kohus võib vajaduse korral anda juhiseid olemasolevate õigusaktide kooskõla kohta liidu õigusega [24].

64. Olles seda täpsustanud, leian – nagu ma märkisin vastuses esimesele küsimusele [25] –, et erinormi puudumisel tuleb üleantud isiku õiguse olla ära kuulatud teostamise kord seoses täiendava nõusoleku taotlusega kindlaks määrata vahistamismäärust täitva liikmesriigi ja vahistamismääruse teinud liikmesriigi asjaomaste õigusasutuste vahelise kokkuleppega, järgides menetlusautonoomia põhimõtet, võttes arvesse asjaolu, et vahistamismäärust täitev õigusasutus on pädev võtma vastu täiendava nõusoleku otsust ja et igasuguses asjaomaste õigusasutuste vahelises kokkuleppes tuleb järgida üleantud isiku põhiõigusi ja nimelt õigust tõhusale kohtulikule kaitsele.

65. Mis puutub täpsemalt konkreetsesse korda, kuidas üleantud isik kasutab oma õigust olla täiendava nõusoleku taotluse asjus ära kuulatud, siis leian esiteks, et pädevad riigiasutused võivad tugineda teistele meetmetele, mis moodustavad liidus kriminaalasjades tehtava õigusalase koostöö õigusliku raamistiku, kuivõrd riigisisesed õigusnormid seda võimaldavad. See raamistik võiks olla nende asutuste jaoks võrdluspunktiks, vältides olukorda, et kohaldatavate õigusnormide

[24] Vt käesoleva ettepaneku punkt 52.

[25] Vt käesoleva ettepaneku punktid 53–55.

mitmekesisus või üleantud isiku tagatiste ebasobiv ja aeganõudev dubleerimine kahes liikmesriigis, mida täiendava nõusoleku taotlus puudutab, võiks kahjustada Euroopa vahistamismääruse mehhanismi tõhusust [26].

66. Nende meetmete hulgas märgin kõigepealt, et üleantud isik on ajutiselt üle antud, nagu see on ette nähtud eelkõige direktiivi 2014/41 artiklites 22 ja 23, et teha Euroopa uurimistoiming kriminaalasjas [27], kuigi tegemist on asjaomaste asutuste jaoks eriti koormava toiminguga. Minu arvates kehtib sama võimaluse kohta, et vahistamismäärust täitev õigusasutus läheb üleantud isiku ärakuulamiseks kohale vahistamismääruse teinud liikmesriiki.

67. Seejärel viitan audiovisuaalsetele edastusmehhanismidele ja eelkõige videokonverentsile. Nende vahendite kasutamine on ette nähtud eelkõige direktiivi 2014/41 artiklis 24, mis võimaldab õigusasutusel teha Euroopa uurimismääruse, et kahtlustatava või süüdistatavana kuulataks ära isik, kes viibib teise liikmesriigi territooriumil. Soovimata sekkuda liikmesriikide asutuste pädevusse, näib mulle, et see vahend on eriti sobiv selleks, et vahistamismääruse teinud liikmesriigis viibiv üleantud isik saaks kasutada oma õigust olla vahistamismäärust täitvas õigusasutuses ära kuulatud enne, kui see teeb täiendava nõusoleku taotluse kohta otsuse, ilma et oleks vaja isiku üleandmist vahistamismäärust täitvasse liikmesriiki [28].

68. Lõpuks leian, et niisugustes olukordades nagu käesolevas asjas ei ole liidu õigusega vastuolus ka see, kui üleantud isiku õigust olla ära kuulatud saaks teostada kirjalikus menetluses. See menetlus on ette nähtud eelkõige direktiivi (EL) 2016/343 [29] artiklis 8, mille lõikes 1 on küll sätestatud, et liikmesriigid tagavad, et kahtlustataval ja süüdistataval on õigus viibida kohtulikul arutelul, kuid lõikes 6 on sätestatud, et see artikkel ei piira riigisiseseid eeskirju, mis näevad ette, et menetlus või nende teatavad osad viiakse läbi kirjalikult, tingimusel et järgitakse õigust õiglasele kohtulikule arutamisele.

69. Minu arvates võib selline menetlus võimaldada asjaomasel isikul esitada oma seisukoht ja vahistamismäärust täitval õigusasutusel teha teadlik otsus täiendava nõusoleku taotluse kohta, ilma et see mõjutaks selle asutuse võimalust küsida raamotsuse 2002/584 artikli 15 lõike 2 alusel vahistamismääruse teinud liikmesriigi pädevalt õigusasutuselt lisateavet.

70. Raamotsuse 2002/584 niisugune tõlgendus on minu arvates kooskõlas ka Euroopa Inimõiguste Kohtu (edaspidi „EIK“) praktikaga, mis käsitleb Roomas 4. novembril 1950 allkirjastatud Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni (edaspidi „EIÕK“) artiklit 6, millele vastab harta artikli 47 teine lõik [30].

[26] Tuletan sellega seoses meelde, et raamotsuse 2002/584 artikli 27 lõike 4 ja artikli 28 lõike 3 punkti c tähenduses tehakse otsus täiendava nõusoleku taotluse kohta hiljemalt 30 päeva pärast selle taotluse saamist.

[27] Leian, et sõltumata selle direktiivi kohaldatavusest käesolevas asjas, millele Madalmaade ametiasutused ja komisjon oma seisukohtades vastu vaidlevad, ei takista miski liikmesriigi ametiasutustel kasutada oma Euroopa vahistamismääruse mehhanismi rakendamise menetlustes seda meedet.

[28] Märgin, et digipööre õigusemõistmises, sealhulgas selliste kaugsidevahendite kasutamine nagu videokonverents, kuulub liidu eesmärkide hulka, et tugevdada õigussüsteemide vastupidavust ja nende internetis töötamise võimet, ning et komisjon kavatseb muuta digitaalse sidekanali liidu liikmesriikide vahelises piiriülese õigusalase koostöö vaikevalikuks (vt eelkõige komisjoni 2. detsembri 2020. aasta teatis COM(2020)710 Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Õigusemõistmise digipööre Euroopa Liidus. Võimalusterohked töövahendid“). Peale selle on 2019.–2023. aasta Euroopa veebikohtumõistmise tegevuskavas (ELT 2019, C 96, lk 9) nimetatud tema prioriteetide hulgas videokonverentsi kasutamist piiriülestes menetlustes.

[29] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. märtsi 2016. aasta direktiiv, millega tugevdatakse süütuse presumptsiooni teatavaid aspekte ja õigust viibida kriminaalmenetluses kohtulikul arutelul (ELT 2016, L 65, lk 1).

[30] Vt selgitused põhiõiguste harta kohta (ELT 2007, C 303, lk 17).

71. Euroopa Inimõiguste Kohus on nimelt seisukohal, et väljaandmismenetlus, millest tuleneb sisuliselt Euroopa vahistamismääruse süsteem, ei too kaasa kaebaja tsiviilõiguste ja -kohustuste vaidlustamist ega puuduta kriminaalsüüdistuse põhjendatust EIÕK artikli 6 lõike 1 tähenduses [31]. Igal juhul on EIK märkinud, et EIÕK artikli 6 lõige 1 ei kehtesta absoluutset kohustust korraldada avalik kohtuistung ega nõua tingimata kohtuistungi korraldamist kõikides menetlustes [32]. Kuigi vastab tõele, et liidu õigus võib kooskõlas harta artikli 52 lõikega 3 anda ulatuslikuma kaitse kui see, mis tuleneb nimetatud artikli 6 lõikest 1, võttis Euroopa Kohus selle Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika teadmiseks, täpsustades samas, et harta artikli 47 teine lõik ega ükski teine harta säte ei näe ette sellist kohustust [33].

72. Teiseks lisan, et sõltumata üleantud isiku õiguse olla ära kuulatud teostamise praktilisest korrast on tingimata vaja tagada kaitsemeetmed, et kindlustada igal juhul üleantud isiku õiguse olla ära kuulatud tõhus kasutamine. Need kaitsemeetmed puudutavad minu arvates peamiselt õigust kaitsjale ning oluliste menetlusdokumentide tõlgendamise ja tõlkimise õigust [34], kui nende õiguste teostamine on vajalik.

73. Õigus kaitsjale Euroopa vahistamismäärusega seotud menetlustes on muu hulgas ette nähtud direktiivi 2013/48/EL [35] artiklis 10. See säte hõlmab kõigepealt tagatud õigust kaitsjale, seejärel õigust kohtuda advokaadiga ja suhelda advokaadiga ning lõpuks õigust sellele, et advokaat osaleb asjaomase isiku ärakuulamisel.

74. Lisaks on minu arvates oluline, et juhul, kui üleantud isik kasutab oma õigust olla ära kuulatud vahistamismääruse teinud liikmesriigi pädevate asutuste juures, ilma vahistamismäärust täitva õigusasutuse osavõtuta, kantakse selle isiku avaldused protokolli, mis tuleb edastada vahistamismäärust täitvale õigusasutusele, millest nähtub, et sellel isikul paluti sõnaselgelt teha otsus täiendava nõusoleku taotluse kohta [36].

75. Neil asjaoludel teen ettepaneku vastata teisele eelotsuse küsimusele, et raamotsuse 2002/584 artikli 27 lõiget 4 ja artikli 28 lõiget 3 koostoimes harta artikliga 47 tuleb tõlgendada nii, et kui üleantav isik kasutab oma õigust olla ära kuulatud seoses taotlusega anda nõusolek süütegude kogumi laiendamiseks või järgnevaks üleandmiseks vahistamismäärust täitvas liikmesriigis, võib seda õigust teostada vahistamismääruse teinud liikmesriigi ja vahistamismäärust täitva liikmesriigi pädevate asutuste vahel vastastikusel kokkuleppel kokku lepitud korras ja kohaldatavate riigisiseste õigusnormide alusel, tingimusel et tagatakse selle õiguse tegelik teostamine.

[31] Vt selle kohta eelkõige Euroopa Inimõiguste Kohtu 4. septembri 2014. aasta kohtuotsus Trabelsi *vs.* Belgia (CE:ECHR:2014:0904JUD000014010, punkt 160 ja seal viidatud kohtupraktika).

[32] Nii on see eelkõige kohtuasjade puhul, mis ei tõstata usaldusväärsuse küsimust ega tekita vaidlust asjaolude üle, mis oleksid nõudnud kohtuistungi toimumist ning mille kohta kohtud võivad poolte seisukohtade ja muude tõendite põhjal teha õiglase ja mõistliku otsuse (EIK 23. novembri 2006. aasta kohtuotsus Jussila *vs.* Soome (CE:ECHR:2006:1123JUD007305301, punkt 41).

[33] Vt 4. juuni 2015. aasta kohtuotsus Andechser Molkerei Scheitz *vs.* komisjon (C-682/13 P, ei avaldata, EU:C:2015:356, punkt 44).

[34] Käesolevas asjas eelkõige uued süüdistused, millel põhineb süütegude kogumi laiendamine või järgneva üleandmise taotlus.

[35] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. oktoobri 2013. aasta direktiiv, mis käsitleb õigust kaitsjale kriminaalmenetluses ja Euroopa vahistamismäärusega seotud menetluses ning õigust lasta teavitada vabaduse võtmisest kolmandat isikut ja suhelda vabaduse võtmise ajal kolmandate isikute ja konsulaarasutustega (ELT 2013, L 294, lk 1). Nagu on sätestatud selle direktiivi artiklis 1, määratleb see direktiiv eelkõige miinimumeeskirjad, mis käsitlevad nende isikute õigusi kaitsjale, kelle suhtes on algatatud Euroopa vahistamismäärusega seotud menetlus.

[36] Sellega seoses leian, et liidu õigusega ei ole vastuolus see, kui protokoll on sama mis menetluses, mis puudutab võimalikku loobumist erikohustuse reeglist või hilisema üleandmise lubamisest, tingimusel et need kaks aspekti on väga erinevad.

VI. Ettepanek

76. Eeltoodud kaalutlusi silmas pidades teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata rechtbank Amsterdami (Amsterdami esimese astme kohus, Madalmaad) eelotsuse küsimustele järgmiselt:

1. Nõukogu 13. juuni 2002. aasta raamotsust 2002/584/JSK Euroopa vahistamismääruse ja liikmesriikidevahelise üleandmiskorra kohta, mida on muudetud nõukogu 26. veebruari 2009. aasta raamotsusega 2009/299/JSK, eriti selle artikli 27 lõike 3 punkti g ja lõiget 4 ning artikli 28 lõiget 3 koostoimes Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikliga 47, tuleb tõlgendada nii, et isik, kes on üle antud esimese Euroopa vahistamismääruse täitmise tagajärjel, peab saama kasutada oma õigust olla ära kuulatud seoses nõusoleku taotlusega laiendada süütegude kogumit või nõusoleku taotlusega järgnevaks üleandmiseks vahistamismäärust täitva õigusasutuse suhtes, kes on pädev seda taotlust käsitlema, olenemata sellest, kas see isik kuulatakse ära vahistamismäärust täitvas liikmesriigis või vahistamismääruse teinud liikmesriigis.

2. Raamotsuse 2002/584, muudetud raamotsusega 2009/299, artikli 27 lõiget 4 ja artikli 28 lõiget 3 koostoimes harta artikliga 47 tuleb tõlgendada nii, et kui üleantav isik kasutab oma õigust olla ära kuulatud seoses taotlusega anda nõusolek süütegude kogumi laiendamiseks või järgnevaks üleandmiseks vahistamismäärust täitvas liikmesriigis, võib seda õigust teostada vahistamismääruse teinud liikmesriigi ja vahistamismäärust täitva liikmesriigi pädevate asutuste vahel vastastikusel kokkuleppel kokku lepitud korras ja kohaldatavate riigisiseste õigusnormide alusel, tingimusel et tagatakse selle õiguse tegelik teostamine.